

PEDOGOGIK MAHORATDA SUN'IY INTELEKTNING O'RNI QANCHALIK MUHIM AHAMIYAT KASB ETMOQDA?

Tojiyeva Sitora

ToshDO'TAU akademik litseyi

o'zbek tili va adabiyoti fani o'qituvchisi

Bugungi kun pedagog dars xonasiga kirar ekan, qarshisida mutlaqo yangicha fikrlaydigan, ma'lumotlarni soniyalar ichida qabul qiladigan va virtual dunyo bilan hamnafas yashayotgan avlodni ko'radi. Shunday sharoitda an'anaviy dars o'tish uslublari, quruq ma'ruzalar yoki faqat darslik bilan cheklanish o'z samarasini yo'qotib bormoqda. Zamonaviy ta'lim pedagog oldiga mutlaqo yangi talabni qo'ydi ya'ni endi haqiqiy pedagogik mahorat nafaqat o'z fanini mukammal bilishda, balki raqamli texnologiyalar, xususan, sun'iy intellekt imkoniyatlarini dars jarayoniga to'g'ri olib kira olishda namoyon bo'lmoqda. Jamiyatda ko'pchilikni bir savol o'ylantirishi tabiiy, ya'ni texnologiya rivojlangan asrda o'qituvchining shaxsiy mahorati o'z qiymatini yo'qotmaydimi? Aksincha, sun'iy intellekt ta'limga kirib kelishi o'qituvchining pedagogik mahoratini yanada yuksalishiga olib keladi. U endi shunchaki axborot beruvchi emas, balki bolaning qobiliyatlarini ochib beruvchi yo'l ko'rsatuvchiga aylanishi lozim. Dars jarayonida zamonaviy va interaktiv uslublardan foydalanish, darslarni sun'iy intellekt ko'magida tashkil etish bolalarning ilm olishga bo'lgan munosabatini butunlay o'zgartiradi, ularda shunchaki yodlash emas, balki tanqidiy va mustaqil fikrlash ko'nikmasini shakllantiradi.

Ilgari o'qituvchining mahorati fanni mukammal bilishi, mavzuni chiroyli tushuntirib berishi va sinfda qat'iy tartib o'rnatish bilan o'lchanar edi, biroq bugun har qanday ma'lumot global tarmoqda, o'quvchi qo'lidagi birgina elektron gadjetlarda turibdi. Demak, axborot yetkazuvchi sifatidagi o'qituvchi yangi uslublardan foydalanishi lozim bo'ladi. Bugungi pedagogik mahorat — bu bolaning ehtiyojini his qila olish (empatiya), uning psixologiyasiga yo'l topish va eng muhimi, darsni zerikarli majburiyatdan qiziqarli sarguzashtga aylantira olish san'atidir. Haqiqiy mahorat sohibi o'quvchiga "Nizomiy kim

bo‘lgan?" degan savolga tayyor javobni bermaydi, balki unda Nizomiy ijodini o‘rganishga bo‘lgan ichki tuyg‘usini uyg‘ota oladi. Mana shu jarayonda sun‘iy intellekt o‘qituvchining raqibiga emas, balki uning eng yaqin qanotiga aylanishi lozim. Dars o‘tish jarayonida sun‘iy intellekt (SI) texnologiyalaridan foydalanish shunchaki modaga ergashish emas, balki ta‘lim sifatini tubdan oshiruvchi samarali vositadir. Buning bir qancha muhim jihatlarini tahlil qilish mumkin. Birinchidan, an‘anaviy tizimda o‘qituvchi darsni sinfdagi "o‘rtacha" o‘zlashtiruvchi o‘quvchiga moslab o‘tishga majbur. Natijada eng iqtidorli bolalar zerikib qoladi, o‘zlashtirishi sustroq bo‘lganlar esa mavzudan uzilib qoladi. Sun‘iy intellekt asosidagi dasturlar esa har bir bolaning bilim darajasi va qabul qilish tezligini tahlil qilib, aynan unga mos individual topshiriqlar tuza oladi. Bu har bir bolaga o‘z tezligida rivojlanish imkonini beradi. Ikkinchidan, pedagogning energiyasi va vaqti ko‘pincha dars ssenariylarini yozish, testlar tuzish, bir xil kalitdagi vazifalarni tekshirish kabi texnik ishlarga sarflanadi, SI esa bu ishlarni bir necha soniyada bajaradi. Natijada o‘qituvchida eng asosiy boylik — bola bilan jonli muloqot qilish, uning ma‘naviy olamini boyitish va darsda ijodiy muhit yaratish uchun vaqt hamda kuch qoladi.

Biz bugun vizual asrda yashayapmiz. Zamonaviy bolalarni uzoq va bir xil ohangdagi ma‘ruzalar bilan darsda ushlab turish imkonsiz. Shu sababli darsga geymifikatsiya (o‘yinlashtirish), keys-stadi (muammoli vaziyatlarni tahlil qilish) va SI integratsiyasini olib kirish bolaning bilim olishiga bevosita ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Bu uslublar bolani shunchaki "tinglovchi" maqomidan faol "yaratuvchi" maqomiga o‘tkazadi. Bola darsda xato qilishdan qo‘rqmay qo‘yadi, chunki zamonaviy texnologik metodlar xatoni jazo emas, balki o‘rganish jarayonining bir qismi sifatida ko‘rsatadi. Eng muhimi, bunday muhitda o‘qigan bolalarda tanqidiy fikrlash, axborotlar oqimidan eng keraklisini saralab olish va jamoada ishlash ko‘nikmalari tabiiy ravishda shakllanadi. Ular maktabni shunchaki formulalarni yodlagan holda emas, balki hayotiy muammolarga yechim topa oladigan shaxs bo‘lib bitiradilar.

Xulosa o‘rnida aytish mumkinki, ta‘lim tizimidagi yangilanishlar va sun‘iy intellektning kirib kelishi pedagogik mahoratni cheklab qo‘ymaydi, aksincha, uni yangi,

yuksakroq bosqichga olib chiqadi. Texnologiyalar asrida o'qituvchining vazifasi faqatgina tayyor bilimlarni uzatishdan iborat bo'lib qolishi bu ta'limning ham, kelajak avlodning ham tanazzulidir. Bugungi davr pedagogi texnologiyadan cho'chiydigan emas, balki uni o'z mahoratiga bo'ysundira oladigan yetakchi bo'lishi shart.